

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové (soudkyně zpravodajky) a soudců Tomáše Lichovníka a Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatele **E. F. V. B.**, Švédsko, t. č. ve vazební věznici, zastoupeného Mgr. Zdenkou Vopěnkovou, advokátkou se sídlem v Praze 4, Na Srážku 2071/6, proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. června 2017 č. j. 21 Co 361/2016-830, proti rozsudku Okresního soudu v Semilech ze dne 28. dubna 2016 č. j. 0 Nc 304/2012-610 a proti jinému zásahu spočívajícímu v postupu Okresního soudu v Semilech a Krajského soudu v Hradci Králové v řízení vedeném pod sp. zn. 0 Nc 304/2012, za účasti Okresního soudu v Semilech a Krajského soudu v Hradci Králové jako účastníků řízení, takto:

- I. Výrokem II rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. června 2017 č. j. 21 Co 361/2016-830 bylo porušeno základní právo stěžovatele na rodinný život a na péči o děti zaručené článkem 10 odst. 2 a článkem 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a článkem 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a jeho základní právo na spravedlivý proces zaručené článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Výrok II rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. června 2017 č. j. 21 Co 361/2016-830 se ruší.**
- III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.**

O d ů v o d n ě n í:

I. Předchozí průběh řízení

1. Stěžovatel se ústavní stížností domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí a vyslovení protiústavnosti jiného zásahu spočívajícím v postupu Okresního soudu v Semilech a Krajského soudu v Hradci Králové ve věci vedené pod sp. zn. 0 Nc 304/2012, protože uvedenými rozhodnutími jakož i uvedeným zásahem měla být porušena jeho ústavně zaručená základní práva, konkrétně jeho právo na spravedlivý proces, jeho právo na ochranu soukromého a rodinného života a ochranu rodičovské výchovy, dále princip, aby byl nejlepší zájem dítěte předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dítěte a zákaz dvojího trestání.

2. Z ústavní stížnosti, napadeného rozhodnutí a předloženého spisu Ústavní soud zjistil, že stěžovatel má dceru narozenou v roce 2011. Stěžovatel je bolivijského původu, má však švédské občanství a ve Švédsku strávil většinu života. S matkou nezletilé (dále jen „matka“), která je českou občankou, se stěžovatel seznámil v červenci

2009 a do května 2010 spolu udržovali partnerský vztah, nikdy však nebyli sezdáni. Poté, co se rozešli, vyšlo najevo těhotenství matky, a rodiče se proto rozhodli obnovit svůj partnerský vztah – nejprve na dálku a následně spolu pobývali v České republice. Po narození dcery se stěžovatel vrátil do Švédska, kam za ním matka s dcerou v dubnu 2011 přijely. Následně po dobu několika měsíců bydleli všichni ve společné domácnosti ve Švédsku. Poté se matka i s nezletilou odstěhovala do České republiky. V období od září 2011 do prosince 2012 stěžovatel žil střídavě ve Švédsku a v České republice, kde nejprve pobýval v hotelu a od dubna 2012 si pronajal byt, aby vytvořil pro nezletilou vhodné zázemí. V lednu 2013 se rozhodl odstěhovat do České republiky, aby mohl o nezletilou pečovat.

3. Dne 13. 11. 2012 iniciovala matka zahájení řízení o úpravu poměrů k nezletilé. Navrhovala, aby byla dcera svěřena do její výlučné péče, zatímco stěžovatel navrhoval střídavou péči. V průběhu řízení o úpravu poměrů k nezletilé vydal okresní soud čtyři předběžná opatření, jimiž prozatímně upravil styk nezletilé s otcem a dále zamítl tři návrhy stěžovatele na vydání předběžných opatření. Dne 25. 6. 2014 vydal okresní soud usnesení, jímž zamítl návrh otce na prozatímní úpravu střídavé výchovy nezletilé. Usnesení bylo k odvolání otce potvrzeno krajským soudem dne 18. 8. 2014. Usnesením ze dne 17. 12. 2014 okresní soud upravil oprávnění stěžovatele na styk s dcerou v době Vánoc tak, že stanovil oprávnění stěžovatele mít dceru u sebe ve dnech 19. – 21. 12. 2014, 25. – 26. 12. 2014 a 2. – 4. 1. 2015. Téhož dne okresní soud usnesením zamítl návrh otce, aby soud určil matce povinnost odevzdat otcí nezletilou dne 21. 12. 2014, s tím že otec nezletilou matce vrátí dne 25. 12. 2014. Dne 9. 4. 2015 zamítl okresní soud návrh otce na vydání předběžného opatření, jímž se domáhal, aby mu bylo umožněno vycestovat s nezletilou na týden do Velké Británie na svatbu jeho sestry. Toto usnesení bylo dne 6. 5. 2015 potvrzeno usnesením krajského soudu, které stěžovatel napadl ústavní stížností, o níž bylo rozhodnuto usnesením Ústavního soudu ze dne 10. 11. 2015 sp. zn. II. ÚS 1548/15, kterým byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost. Dne 9. 4. 2015 bylo okresním soudem nařízeno předběžné opatření, jímž bylo stanoveno oprávnění stěžovatele stýkat se s nezletilou každý sudý pátek a každý lichý víkend. Toto usnesení bylo dne 6. 5. 2015 potvrzeno usnesením krajského soudu, které stěžovatel napadl ústavní stížností, o níž bylo rozhodnuto usnesením Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2015 sp. zn. II. ÚS 1549/15, kterým byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost. Usnesením ze dne 13. 8. 2015 okresní soud nařídil předběžné opatření, jímž stanovil, že stěžovatel má právo mít nezletilou u sebe od 21. 8. 2015 do 28. 8. 2015. Usnesením ze dne 15. 9. 2015 okresní soud nařídil předběžné opatření, jímž stanovil, že otec má právo se s nezletilou stýkat každou sudou středu a každý lichý víkend. Dne 8. 12. 2015 zamítl okresní soud usnesením návrh stěžovatele na vydání předběžného opatření, jímž se domáhal povolení vycestovat s nezletilou na čtyři dny do Švédska. Dne 4. 2. 2016 okresní soud usnesením nařídil předběžné opatření, jímž opětovně stanovil oprávnění stěžovatele stýkat se s nezletilou každou sudou středu a každý lichý víkend, který bylo potvrzeno usnesením krajského soudu dne 15. 3. 2016.

4. Spor mezi stěžovatelem a matkou kulminoval v důsledku narůstající frustrace stěžovatele z opakovaného zamítání jeho návrhů na povolení vycestování nezletilé do zahraničí, aby si mohla vytvořit vztah ke své širší rodině ze stěžovatelovy strany, kterou má v zahraničí, a rozšíření oprávnění stýkat se s nezletilou a ze stále více odmítavého postoje matky k jeho kontaktu s dcerou dne 3. 4. 2016, kdy stěžovatel nepředal

v rozporu s pravomocným předběžným opatřením nezletilou její matce. Prostřednictvím e-mailu jí pouze sdělil, že má v plánu vzít nezletilou na prázdniny, neboť po 3,5 letech soudního řízení již není ochoten dále čekat na rozhodnutí soudu. Následně s nezletilou odcestoval do zahraničí a po dobu deseti měsíců s ní navštěvoval členy své rodiny v Anglii, Francii, Španělsku a Švédsku. V reakci na toto jednání stěžovatele okresní soud usnesením ze dne 26. 4. 2016 nařídil předběžné opatření, kterým zakázal stěžovateli žádat o vydání cestovního dokladu pro dceru. V době pobytu v zahraničí stěžovatel matku o nezletilé nepravdělně informoval prostřednictvím emailových a sms zpráv. Dne 21. 1. 2017 byl stěžovatel zadržen ve Švédsku. Nezletilá byla umístěna do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, kde si ji dne 24. 1. 2017 převzala do své péče matka a o dva dny později s ní odcestovala zpět do České republiky. Otec byl předán do České republiky a umístěn ve vazební věznici v Liberci za účelem trestního stíhání pro zločin zavlečení v souběhu s přečinem únosu a pro přečin zanedbání povinné výživy.

5. Okresní soud svým rozsudkem ze dne 28. 4. 2016 č. j. 0 Nc 304/2012-610, tedy krátce poté, co stěžovatel odcestoval s nezletilou do zahraničí, rozhodl o svěření nezletilé do péče matky, upravil vyživovací povinnost otce k nezletilé a stanovil, že otec je oprávněn stýkat se s nezletilou každý sudý kalendářní týden ve středu od 8 do 18 hodin a každý lichý kalendářní týden od pátku od 8 hodin do neděle do 17 hodin a dále dva týdny v červenci a jeden týden v srpnu každého roku a dále od 26. 12. do 30. 12. každého roku, a jeden týden o jarních prázdninách každého lichého roku. Ve styku otce omezil tak, že bez souhlasu matky nebo rozhodnutí soudu nemůže styk s nezletilou uskutečňovat mimo území České republiky. Soud dále uložil rodičům, aby každý z nich uhradil České republice náklady řízení ve výši 2 438 Kč a rozhodl, že žádný z nich nemá právo na náhradu nákladů řízení. Okresní soud v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že ze znaleckého posudku vyplynulo, že oba rodiče mají předpoklady pro řádnou výchovu nezletilé. Vzal ale také v úvahu, že vztah mezi rodiči je konfliktní, nezletilá inklinuje více k matce a otec své výchovné schopnosti zpochybnil, neboť nezletilou odvezl proti vůli matky do zahraničí, pročež je trestně stíhán. Proto rozhodl o svěření nezletilé do péče matky a stanovení styku stěžovatele s dcerou v uvedeném rozsahu.

6. Proti rozsudku okresního soudu podali odvolání oba rodiče. Matka nesouhlasila s úpravou styku otce s nezletilou a uvedla, že je otec trestně stíhán a je proto nezbytné vyčkat skončení trestního řízení. Stěžovatel vyslovil přání, aby probíhala střídaná výchova nebo aby mu byl alespoň umožněn širší styk s dcerou.

7. Krajský soud v Plzni svým rozsudkem ze dne 21. 6. 2017 č. j. 21 Co 361/2016-830 potvrdil rozsudek okresního soudu ve výrocích, jimiž svěřil nezletilou do péče matky a uložil účastníkům řízení zaplatit České republice náhradu nákladů řízení. Ve výrocích, jimiž okresní soud upravil styk nezletilé se stěžovatelem, rozsudek změnil tak, že uložil matce povinnost informovat stěžovatele o nezletilé nejméně jednou za tři měsíce, předávat nezletilé poštovní zásilky od otce, které je oprávněn jí zasílat nejvýše 4x v měsíci a zajistit alespoň 2x měsíčně písmenný kontakt nezletilé s otcem. Ve výrocích, jimiž okresní soud upravil vyživovací povinnost otce k nezletilé, a ve výroku o náhradě nákladů řízení účastníků rozsudek zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení. Pokud jde o styk nezletilé s otcem, krajský soud konstatoval, že v průběhu odvolacího řízení byl otec vzat do vazby, a proto „[v] současné situaci nelze

rozhodnout o osobním kontaktu otce s nezletilou, přesto je třeba nalézt jinou formu kontaktu otce s dcerou přiměřenou okolnostem, aby se zachoval vztah mezi otcem a nezletilou. Současným poměrům odpovídá přiměřený styk písemnou formou, jehož podmínky krajský soud stanovil.“

8. Rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 2. 10. 2017 č. j. 4 T 66/2017-979 byl stěžovatel nepravomocně odsouzen pro zločin zavlčení do ciziny a přečin únosu dítěte k trestu odnětí svobody v trvání třiceti měsíců. Řízení o podaném opravném prostředku dosud probíhá.

II. Obsah ústavní stížnosti a vyjádření účastníků řízení

9. Stěžovatel podanou ústavní stížností brojí proti napadeným rozhodnutím okresního a krajského soudu a dále též proti jinému zásahu spočívajícímu v postupu obecných soudů v řízení vedeném pod sp. zn. 0 Nc 304/2012.

10. Stěžovatel spatřuje porušení svého práva na soukromý a rodinný život a práva na rodičovskou výchovu v automatickém vyloučení jeho osobního styku s nezletilou. Uvedl, že si je vědom, že jeho pobyt ve vazbě možnost osobního kontaktu s dcerou limituje, nicméně poukazuje na skutečnost, že návštěvy dětí ve vazební věznici jsou zcela běžné. Odkazuje na nálezný Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2017 sp. zn. II. ÚS 22/17, podle kterého pobyt rodiče ve vězení osobní kontakt s dítětem nevylučuje. Domnívá se, že tyto závěry je pak třeba tím spíše vztáhnout na vazbu, neboť nebyl dosud odsouzen, a je proto třeba na něj hledět jako na nevinného. Kritizuje také, že krajský soud nevzal vůbec v úvahu možnost upravit telefonický kontakt s nezletilou. Poukazuje na to, že nezletilá ještě neumí číst a psát, a proto je zvolený způsob kontaktu mezi ním a jeho dcerou formou korespondence zcela nevhodný. S nezletilou nadto komunikuje španělsky, tedy jazykem, který matka nezletilé neovládá. Domnívá se dále, že úplné vyloučení jeho osobního styku s nezletilou není ani v nejlepším zájmu jeho dcery. Soud podle něj nevzal v úvahu, že má s nezletilou blízký vztah a hraje v jejím životě zásadní roli. V neposlední řadě se domnívá, že je vyloučením styku s nezletilou fakticky trestán za své činy, pro které je také trestně stíhán, což je v rozporu se zákazem dvojího potrestání.

11. Stěžovatel je dále toho názoru, že z odůvodnění rozhodnutí není vůbec patrné, zda krajský soud vzal v potaz nejlepší zájem dítěte. Domnívá se, že absentující odůvodnění rozhodnutí o odepření jeho osobního styku s nezletilou je jak v rozporu s principem, aby nejlepší zájem dítěte byl předním hlediskem při rozhodování, tak i s jeho právem na spravedlivý proces. Porušení svého práva na spravedlivý proces spatřuje stěžovatel také v nepřiměřené délce řízení.

12. Stěžovatel dále rozporuje výrok o náhradě nákladů řízení České republiky. Krajský soud svým rozsudkem potvrdil výrok rozsudku okresního soudu, kterým bylo stěžovateli uloženo uhradit na nákladech řízení částku 2 438 Kč, stejnou částku byla povinna uhradit matka dítěte. Stěžovatel má za to, že krajský soud nesprávně nezohlednil, že on na rozdíl od matky již v minulosti uhradil zálohu na vypracování znaleckého posudku.

13. Porušení svého práva na respektování rodinného a soukromého života pak spatřuje stěžovatele také v tom, že po celou dobu opatrovnického řízení mu soudy neumožnily stýkat se s jeho dcerou nad nezbytný rozsah a bránily vycestování

nezletilé do zahraničí za širší rodinou stěžovatele. Domnívá se, že postup obecných soudů v opatrovnickém řízení představuje jiný zásah, neboť jednotlivé kroky činěné obecnými soudy samy o sobě nemusely být způsobilé zasáhnout do jeho ústavně zaručených práv, ve svém souhrnu a v kombinaci s neúměrnou délkou řízení však porušení těchto práv představují.

14. Okresní a krajský soud ve svých vyjádřeních odkázaly na obsah odůvodnění jejich rozhodnutí a obsah spisu.

15. Orgán sociálně-právní ochrany dětí v Semilech uvedl, že rozsudek krajského soudu považuje za věcně správný a dále shrnul stanovisko matky k ústavní stížnosti, která vyjádřila svůj nesouhlas s tím, aby nezletilá otce navštěvovala. Telefonát je matka otci ochotna jednou za čas povolit.

16. Stejně stanovisko matka vyjádřila také ve svém podání, kterým se zároveň svého postavení vedlejšího účastníka vzdala.

17. Ústavní soud nepovažoval za nezbytné zasílat tato vyjádření stěžovateli k replice, neboť nepřinesla argumenty rozhodné pro posouzení ústavní stížnosti.

III. Formální předpoklady projednání návrhu

18. Ústavní soud posoudil splnění podmínek řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. V části, v níž ústavní stížnost směřuje proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 6. 2017 č. j. 21 Co 361/2016-830 a proti rozsudku Okresního soudu v Semilech ze dne 28. 4. 2016 č. j. 0 Nc 304/2012-610 je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*), neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

19. V části, v níž stěžovatel brojí proti jinému zásahu spočívajícímu v postupu Okresního soudu v Semilech a Krajského soudu v Hradci Králové v řízení vedeném pod sp. zn. 0 Nc 304/2012, je však ústavní stížnost nepřípustná. Jak bylo opakovaně Ústavním soudem vyloženo, je jeho pravomoc vybudována převážně na zásadě přezkumu věcí pravomocně skončených, jejichž protiústavnost již nelze zhojit jinými procesními prostředky. Pravomoc přezkoumat jiný zásah orgánu veřejné moci je dána jen za podmínky nemožnosti nápravy jiným způsobem (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2015 sp. zn. II. ÚS 888/15). V právní věci stěžovatele bylo možné postup soudů v opatrovnickém řízení přezkoumat jednak v rámci řízení o ústavních stížnostech směřujícím proti předběžným opatřením a rozhodnutím o zamítnutí návrhů stěžovatele na vydání předběžných opatření vydaným v řízení. Tohoto prostředku stěžovatel také ve dvou případech využil a o jeho ústavních stížnostech bylo rozhodnuto usneseními ze dne 10. 11. 2015 sp. zn. II. ÚS 1548/15 a ze dne 25. 5. 2015 sp. zn. I. ÚS 1549/15. V této části jde tedy o návrh nepřípustný, neboť v této věci již Ústavní soud rozhodl. V dalších případech tohoto prostředku stěžovatel nevyužil, a nevyčerpal tak všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv (§ 75 zákona o Ústavním soudu), i v této části je tak návrh stěžovatele nepřípustný. Postup

opatrovnického soudu je v neposlední řadě přezkoumatelný také v řízení o této ústavní stížnosti, jíž stěžovatel brojí proti konečnému rozhodnutí ve věci. Žádný jiný zásah, který by nebylo možné přezkoumat v rámci podaných ústavních stížností proti jednotlivým rozhodnutím opatrovnického soudu v rámci řízení vedeného pod sp. zn. 0 Nc 304/2012, Ústavní soud neshledal.

20. Ke stěžovatelově námitce týkající se nepřiměřené délky odvolacího řízení, Ústavní soud upozorňuje, že tato nemůže být předmětem meritorního přezkumu v řízení o této ústavní stížnosti. Jakkoliv lze stěžovateli přisvědčit v tom, že plynutí času může mít v rodinně právních věcech dalekosáhlé důsledky, je třeba poznamenat, že stěžovatel mohl v zájmu urychlení řízení využít opravný prostředek spočívající v podání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu (srov. ustanovení § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů; viz také rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Drenk proti České republice ze dne 4. září 2014 č. 1071/12, § 70); z ústavní stížnosti však nevyplývá, že by tak učinil. Nárok na náhradu škody a zadostiučinění, nebylo-li rozhodnuto v přiměřené lhůtě, je možné uplatnit podle zákona č. 82/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Ani tohoto prostředku nápravy však stěžovatel nevyužil. Ve smyslu ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu tak nevyčerpal před podáním ústavní stížnosti prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje (shodně srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 1. 2017 sp. zn. I. ÚS 3495/16). V této části je tak jeho ústavní stížnost nepřijatelná.

IV. Hodnocení Ústavního soudu

A. Obecné principy rozhodování o styku vězněného rodiče s dítětem

a. Přezkumný rámec

21. Jak již Ústavní soud mnohokrát v minulosti zdůraznil, jeho základním úkolem podle čl. 83 Ústavy je ochrana ústavnosti. Ve své činnosti musí respektovat jeden ze základních principů právního státu, dle něhož lze státní moc uplatňovat jen v případech a mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví (čl. 2 odst. 3 Ústavy, čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). Ústavní soud není vrcholem soustavy soudů (čl. 91 Ústavy), a proto mu ani nepřísluší přehodnocovat hodnocení dokazování provedené obecnými soudy, nejsou-li jimi porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody stěžovatele.

22. Ústavnímu soudu proto v žádném případě nenáleží předjímat rozhodnutí o tom, komu má být dítě svěřeno do péče nebo jak má být upraven styk dítěte s rodičem, který jej nemá v péči, ani v řízení o ústavní stížnosti hodnotit důkazy. Jak již Ústavní soud judikoval [viz například bod 20 nálezu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010 (N 32/56 SbNU 363), bod 17 nálezu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014 (N 105/73 SbNU 683)], jeho úkolem je především posoudit, zda svými rozhodnutími obecné soudy porušily některá základní práva a svobody stěžovatele. K porušení by mohlo dojít i tím, že by soudy excesivním způsobem nerespektovaly již sama ustanovení jednoduchého práva, přičemž nerespektování obsahu a smyslu příslušných zákonných ustanovení znamená přesah do ústavní roviny i proto, že příslušnou podústavní úpravou je právě ústavní úprava realizována a konkretizována [viz bod 17 nálezu sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. 8. 2010 (N 165/58 SbNU 421)]. Ústavní soud při přezkumu rozhodnutí

obecných soudů týkajících se úpravy poměrů k dítěti také vždy posuzuje, zda byla splněna povinnost stanovená článkem 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte brát nejlepší zájem dítěte jako přední hledisko při jakékoliv činnosti či rozhodování, které se týká dětí.

b. Právo vězněného rodiče na rodinný život

23. Podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) má každý právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Podle čl. 32 odst. 4 Listiny je péče o děti a jejich výchova právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. Právo na vzájemný kontakt rodiče a dítěte je reflektováno také soukromoprávní úpravou obsaženou v zákonu č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku (dále jen „občanský zákoník“). Ten v ustanovení § 858 stanoví, že rodičovská odpovědnost zahrnuje práva a povinnosti rodičů spočívající mimo jiné také v osobním styku s dítětem. Rodičovskou odpovědnost má přitom každý rodič, ledaže jí byl zbaven (§ 865 odst. 1 občanského zákoníku). Z toho potom vyplývá, že dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem, ledaže soud takový styk omezí nebo zakáže (§ 888 občanského zákoníku). Zájem na zachování existujících rodinných vazeb mezi rodičem s dítětem, jenž je realizován jejich vzájemným stykem, může přitom existovat dokonce i tehdy, jsou-li dány natolik závažné skutečnosti, že je rodič rodičovské odpovědnosti zcela zbaven (§ 872 občanského zákoníku). V takovém případě soud rozhodne, že rodiči zůstává právo osobně se s dítětem stýkat.

24. Z výše uvedeného vyplývá, že vyloučení styku rodiče s dítětem je významným zásahem do rodičovské odpovědnosti. Jde o prostředek *ultima ratio*, který lze využít jen tehdy, jsou-li dány mimořádně závažné okolnosti. Platí-li přitom, že pro zbavení rodičovské odpovědnosti nepostačí sama o sobě skutečnost, že byl rodič odsouzen pro trestný čin, tím spíše nemůže být pouze tato skutečnost důvodem pro vyloučení styku s dítětem. Vzájemné právo rodiče a dítěte na styk má být zaručeno, vyjma případů, kdy by takový kontakt ohrožoval zdravý vývoj dítěte (k tomu shodně srov. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě, 2007, s. 44-46. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads/tx_odlistdocument/Rodina_a_dite.pdf).

25. Obdobnou situací, v jaké se nachází stěžovatel, se již Ústavní soud zabýval ve svém nálezu ze dne 8. 8. 2017 sp. zn. II. ÚS 22/17, ve kterém shledal porušení práva na spravedlivý proces za situace, kdy se obecné soudy vůbec nezajímaly, zda je v zájmu nezletilých dětí, aby byl upraven jejich styk s otcem, který se nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody. V něm odkázal na čtená rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (dále též „ESLP“) a připomněl, že článek 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), podle kterého má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence, směřuje zejména k ochraně jednotlivce před svévolnými zásahy státních orgánů, ale nadto ukládá státu taktéž pozitivní povinnosti spočívající v účinném respektování rodinného života. Opřel se také o komparativní studii, z níž vyplynulo, že ve Francii a Německu je běžně

rozhodováno o styku nezletilých dětí s vězňenými rodiči.

26. Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že je-li prokázána existence rodinného vztahu, měl by stát v zásadě jednat tak, aby umožnil rozvoj tohoto vztahu, a měl by přijmout vhodná opatření k navázání styku mezi dotyčným rodičem a dítětem (rozsudek ESLP ve věci T. proti České republice ze dne 17. 7. 2014, stížnost č. 19315/11, bod 107). Zároveň dospěl k závěru, že vězni mají obecně stejná práva jako ostatní občané, vyjma těch, která musí být omezena jako nezbytný důsledek uvěznění (rozsudek ESLP ve věci Golder proti Spojenému království ze dne 21. 2. 1975, stížnost č. 4451/70). Jakkoliv tedy s sebou uvěznění nese přirozené a legitimní omezení práva na rodinný život, musí být vězni poskytnuta podpora a pomoc v udržování kontaktu s jeho rodinou (rozsudek ESLP ve věci Messina proti Itálii ze dne 29. 10. 1992, stížnost č. 13803/88 nebo rozsudek ESLP ve věci Lavents proti Lotyšsku ze dne 28. 11. 2002, stížnost č. 58442/00, bod 139). Ve své judikatuře proto opakovaně shledal porušení práva na respektování rodinného života, bylo-li rodiči zbavenému osobní svobody (výkon vazby či trestu odnětí svobody) bráněno v návštěvách rodinných příslušníků včetně dětí. Za nepřijatelná omezení mohou být považovány např. délka návštěvy, frekvence, podmínky (např. oddělení sklem) nebo i vzdálenost vězení od místa pobytu rodiny (k tomu viz např. rozsudek ESLP ve věci Nowicka proti Polsku ze dne 3. 12. 2002, stížnost č. 30218/96, rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Khoroshenko proti Rusku ze dne 30. 6. 2015, stížnost č. 41418/04). Obdobně také veřejný ochránce práv shledal, že je nepřijatelným omezením kontaktu vězně s dítětem, vymezí-li věznice dílčí časový úsek v rámci návštěvy, kdy si vězeň může dítě pochovat (Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Vězeňství, 2010, s. 120. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz>).

27. Neobstojí přitom ani argument, že (vazební) věznice není vhodným prostředím pro nezletilé děti. **Právo na respektování rodinného života zaručené článkem 8 Úmluvy zahrnuje totiž také pozitivní závazek státu umožnit kontakt a pomoci udržovat kontakt vězněného s jeho rodinou, jehož součástí je také povinnost zajistit co možná nejvhodnější podmínky pro návštěvy dětí.** Tato povinnost není řádně splněna tehdy, jsou-li děti vystavovány pohledu vězeňských cel a vězňů, což pro ně může představovat traumatizující zážitek. Návštěvy nezletilých ve (vazební) věznici vyžadují zvláštní opatření a je třeba zajistit specifické podmínky vzhledem k věku dětí a možným následkům na jejich psychický stav (srov. rozsudek ESLP ve věci Horych proti Polsku ze dne 17. 4. 2012 č. 13621/08, bod 131). Je tedy povinností státu vybudovat pro potřeby návštěv nezletilých dětí vězňů takové prostředí, které bude vstřícné k dětem a které bude vhodné pro takový kontakt mezi obviněným či odsouzeným a jeho dítětem, jenž umožní zachování a rozvíjení jejich vzájemných vztahů. Návštěvy vězňů musí být proto organizovány tak, aby vězni měli možnost udržovat a rozvíjet rodinné vztahy co možná nepřirozenějším způsobem. Vězeňská správa musí napomáhat vězňům při udržování dostatečných kontaktů s vnějším světem a k tomuto účelu jim poskytnout sociální podporu (Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Vězeňství, 2010, s. 120.).

28. Aby byl naplněn pozitivní závazek státu umožnit vězněným kontakt s jejich dětmi, je zpravidla nezbytné styk rodiče s dítětem upravit v rámci řízení o úpravě poměrů k nezletilému dítěti, je-li vztah mezi oběma rodiči konfliktní. Pokud totiž druhý

z rodičů projeví svůj odmítavý postoj k návštěvám dítěte ve (vazební) věznici, neupravením styku by byl fakticky (zejména u mladších dětí) jejich kontakt s vězněným rodičem vyloučen. Vzhledem k tomu, že nezletilé děti (v případě výkonu trestu odnětí svobody děti mladší 15 let) musí být při návštěvách ve (vazební) věznici doprovázeny osobou starší 18 let (viz § 44 odst. 1 vyhlášky, kterou se vydává řád výkonu vazby a § 19 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů), je třeba zvážit také využití služeb orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo neziskových organizací, jeví-li se doprovod druhého rodiče jako nevhodný vzhledem ke konfliktnímu vztahu obou rodičů.

29. Důraz na kontakt vězně s vnějším světem a rozvoj rodinných vztahů kladou také Evropská vězeňská pravidla. Dle bodu 24.1 těchto pravidel musí být vězňům dovoleno komunikovat co možná nejčastěji, písemně, telefonicky nebo jinými formami komunikace s jejich rodinami, jinými osobami a zástupci externích organizací, a přijímat návštěvy těchto osob a dle bodu 24.4 musí být návštěvy organizovány tak, aby vězni měli možnost udržovat a rozvíjet rodinné vztahy co možná nejnornálnějším způsobem. Ve vztahu k neodsouzeným vězňům pak Evropská vězeňská pravidla v bodě 99. stanoví, že musí mít možnost přijímat návštěvy a komunikovat s rodinnými příslušníky a jinými osobami stejným způsobem jako odsouzení vězni. Zachování existujících emočních vazeb, zlepšení podmínek kontaktu vězněných rodičů s nezletilými dětmi a stabilizace rodinného a sociálního prostředí odsouzeného má být také podle Ministerstva spravedlnosti jednou z priorit české vězeňství (Koncepte vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti, 2016, s. 45, 51, 58-58, 131. Dostupné z: vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf). Komunikace s blízkými totiž představuje jeden z nejvýznamnějších prostředků posilování sociálních vazeb odsouzeného a absence takovýchto kontaktů následně komplikuje úspěšné začlenění těchto osob zpět do běžného života (nález Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2017 sp. zn. II. ÚS 22/17).

30. Jakkoliv některé z výše uvedených závěrů byly dosaženy ve vztahu k rodičům ve výkonu trestu, tedy již pravomocně odsouzeným, jsou plně aplikovatelné také na situaci rodičů ve vazbě, tedy i na situaci stěžovatele. Jakékoliv zásahy do práv obviněných ve vazbě musí být o to šetrnější, že dosud nebyli pravomocně odsouzeni, a proto je na ně v souladu s principem presumpce nevinny třeba pohlížet jako na nevinné (čl. 40 Listiny odst. 2).

c. Nejlepší zájem dítěte

31. Podle článku 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte musí být zájem dítěte předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány. Koncept nejlepšího zájmu dítěte je komplexní a jeho obsah musí být stanoven vždy s přihlédnutím k okolnostem každého případu (podrobně ke konceptu nejlepšího zájmu dítěte srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2017 sp. zn. I. ÚS 1737/16). Z článku 3 odst. 1 ve spojení s článkem 9 odst. 1 a 3 Úmluvy o právech dítěte plyne, že oddělení dítěte od jeho rodiče musí být až posledním prostředkem, kterého může být užito jen v případě ohrožení dítěte nebo je-li to z jiného důvodu zcela nezbytné. Výbor pro práva dítěte dokonce apeluje na státy, aby i tehdy, dopustí-li se rodič nezletilého dítěte protiprávního jednání, bylo vždy zvažováno, jestli je jeho zadržení, a z toho

plynoucí oddělení od dítěte zcela nevyhnutelné. **V případě, kdy dojde k oddělení dítěte od rodiče, je povinností rozhodujícího orgánu zajistit, aby si dítě udrželo vztahy s tímto rodičem, ledaže by to bylo v rozporu s jeho nejlepším zájmem.** To je třeba mít na paměti při rozhodování o četnosti a délce kontaktu dítěte s rodičem, od něhož je odděleno (viz bod 32, bod 58-70 Obecného komentáře č. 14 Výboru pro práva dítěte k čl. 3 Úmluvy o právech dítěte, 2003, CRC/C/GC/14).

32. Podle judikatury Ústavního soudu [srov. např. nález sp. zn. nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014 (N 105/73 SbNU 683)] je svěřeni nezletilého dítěte do péče jednoho z rodičů či do jejich střídavé péče, úprava styku toho z rodičů, kterému nezletilé dítě do péče nebylo svěřeno, nebo stanovení výše výživného výsledkem hodnocení důkazů provedených obecnými soudy a spadá tak do jejich nezávislé pravomoci. Při rozhodování ve věcech práva rodinného je proto především na obecných soudech, aby vyšly z individuálních okolností každého případu a z nich vyplývajícího zájmu dítěte (srov. čl. 3 Úmluvy o právech dítěte), který musí být vždy prioritním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí. Soudy musí pečlivě uvážit, jaký výchovný model je v danou chvíli nejvhodnější a v nejlepším zájmu konkrétního dítěte, kterému z rodičů dítě do péče svěřit a jak co nejcitlivěji a nejvhodněji upravit styk nezletilého dítěte s tím rodičem, kterému do péče svěřeno nebylo. Úkolem soudu zároveň je snažit se nalézt takové řešení, které nebude omezovat ani právo rodiče zaručené v čl. 32 odst. 4 Listiny. Posouzení těchto otázek přitom patří primárně do kompetence obecných soudů.

33. Také Úmluva o právech dítěte stanoví právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte (čl. 9 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte). Taktéž podle čl. 4 Úmluvy o styku s dětmi mají dítě a jeho rodiče právo navázat a udržovat vzájemný pravidelný styk, který lze omezit nebo vyloučit pouze tam, kde to je nezbytné v nejlepším zájmu dítěte. V případě, že není v nejlepším zájmu dítěte udržovat styk s jedním z rodičů bez dohledu, je třeba zvážit možnost osobního styku s dohledem nebo jiné formy styku s tímto rodičem. Stykem se rozumí jak pobyt dítěte, které po omezenou dobu zůstane nebo se setká s nějakou osobou uvedenou v člancích 4 až 5, se kterou obvykle nežije, tak jakákoliv forma komunikace mezi dítětem a touto osobou, ale i poskytnutí informací této osobě o dítěti nebo dítěti o této osobě (viz čl. 2 Úmluvy o styku s dětmi, publikovaná pod č. 91/2005 Sb.).

d. Právo na spravedlivý proces

34. Ústavní soud při přezkumu rozhodnutí obecných soudů týkajících se péče o dítě rovněž zkoumá, zda řízení splňovalo požadavky práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 EÚLP a čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny. Obecné soudy zejména musí v každé fázi řízení vážit, které důkazy vzhledem k návrhovému petitu je třeba provést, případně zda a nakolik je třeba dosavadní stav dokazování doplnit, přičemž jsou povinny o neprovedení navrhovaného důkazu rozhodnout či vliv jednotlivých důkazů na konečné rozhodnutí posoudit nikoliv svévolně a obojí řádně odůvodnit [srov. například nálezy sp. zn. IV. ÚS 582/01 ze dne 22. 4. 2002 (N 52/26 SbNU 63) a sp. zn. I. ÚS 704/06 ze dne 29. 8. 2007 (N 134/46 SbNU 259) či rozsudek ESLP ve věci Mustafa a Armagan Akin proti Turecku ze dne 6. 4. 2010 č. 4694/03, bod 22, k problematice opomenutých důkazů pak mimo jiné nález sp. zn. III. ÚS 61/94 ze dne 16. 2. 1995 (N 10/3 SbNU

51)].

35. Přezkum Ústavního soudu se dále soustředí na posouzení otázek, zda byly za účelem zjištění nejlepšího zájmu dítěte shromážděny veškeré potřebné důkazy, přičemž důkazní aktivita nedopadá na samotné účastníky, nýbrž na soud, a zda byla veškerá rozhodnutí vydaná v průběhu řízení v tomto smyslu řádně a dostatečně odůvodněna [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2943/14 ze dne 16. 6. 2015 (N 110/77 SbNU 607)].

36. Důraz na dodržování požadavku řádného odůvodnění rozhodnutí, který je jedním ze základních atributů spravedlivého procesu a jehož dodržování má zaručit transparentnost a kontrolovatelnost rozhodování soudů a vyloučit nepřezkoumatelnost či dokonce libovůli v soudním rozhodování [srov. např. nálezy sp. zn. I. ÚS 113/02 ze dne 4. 9. 2002 (N 109/27 SbNU 213); sp. zn. Pl. ÚS 1/03 ze dne 11. 2. 2004 (N 15/32 SbNU 131; 153/2004 Sb.) či sp. zn. III. ÚS 405/03 ze dne 23. 2. 2006 (N 45/40 SbNU 373)], je tudíž s ohledem na výše zdůrazněnou povinnost obecných soudů v rámci řízení o úpravě výchovných poměrů k nezletilým dětem rozhodovat v nejlepším zájmu dítěte a tedy vzít v potaz zmíněná ústavněprávní kritéria nepochybně zesílen.

B. Aplikace principů v projednávané věci

37. Ústavní soud přezkoumal ústavní stížnost spolu s připojeným spisem okresního soudu z hlediska kompetencí daných mu Ústavou, tj. z pozice soudního orgánu ochrany ústavnosti, a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

38. V projednávané věci se krajský soud ve svém odůvodnění zvolené úpravy styku stěžovatele s nezletilou omezil na konstatování, že „[v] současné situaci nelze rozhodnout o osobním kontaktu otce s nezletilou, přesto je třeba nalézt jinou formu kontaktu otce s dcerou přiměřenou okolnostem.“ Ve světle shora uvedených ústavních principů a mezinárodních závazků, jimiž se musí soudy řídit obecně při úpravě styku nezletilých dětí s jejich rodiči, jakož i těch, které dopadají na specifickou situaci vězňených rodičů, je třeba hodnotit takové odůvodnění jako zcela nedostačující.

39. Přestože šlo o řízení o úpravu poměrů k nezletilé, tedy řízení, které se nezletilého dítěte nejen dotýká, ale jehož primárním cílem by mělo být hledání toho nejlepšího řešení pro dítě, soud se vůbec nevypořádal s otázkou, jaké uspořádání by bylo v nejlepším zájmu nezletilé dcery stěžovatele. Odvolací soud se vůbec nezabýval tím, zda je osobní kontakt nezletilé se stěžovatelem v jejím zájmu. Nezkoumal, jaká úprava zajistí zachování emočních vazeb mezi nezletilou a jejím otcem. Nezjišťoval, jaké jsou poměry ve vazební věznici, kde byl stěžovatel umístěn, tedy jakým způsobem zde běžně návštěvy nezletilých dětí vězňených probíhají, v jakých prostorách se uskutečňují ani jakým způsobem probíhá interakce mezi dětmi a vězňenými. Jediným důkazem, jímž měly být objasněny zájmy nezletilé, který vzal odvolací soud v potaz, byl znalecký posudek z oboru pedopsychologie, z něž vyplynulo, že nezletilá má kladnou citovou vazbu k oběma rodičům. Není tedy zřejmé, z jakého důvodu dospěl odvolací soud k závěru, že za současné situace nelze osobní styk stěžovatele s nezletilou upravit. Absentující odůvodnění rozhodnutí o úpravě styku (respektive jeho neupravení) je nejen v rozporu s principem nejlepšího zájmu dítěte, neboť z rozsudku není seznatelné, zda vůbec a jakým způsobem odvolací soud hodnotil, co je v zájmu dítěte, nadto nerespektuje ani požadavek řádného odůvodnění rozhodnutí, který je základním atributem spravedlivého procesu, čímž došlo k porušení práva stěžovatele na

spravedlivý proces garantovaného článkem 36 odst. 1 Listiny.

40. Z dokazování provedeného obecnými soudy vyplynulo, že nezletilá k otci má kladný vztah a otec má přiměřené schopnosti podílet se na výchově nezletilé. I ze spisového materiálu vyplývá, že stěžovatel s nezletilou udržoval od jejího narození pravidelný kontakt, jevil o ni upřímný zájem a byl součástí jejího života. I přes tato zjištění a přestože návštěvy nezletilých dětí nejsou právně (srov. ustanovení § 14 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby – dále jen „zákon o výkonu vazby“ a § 44 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby – dále jen „vyhláška, kterou se vydává řád výkonu vazby“) ani fakticky (v konkrétní vazební věznici, kde byl stěžovatel umístěn – viz webové stránky vazební věznice v Liberci: <http://vscr.cz/vazebni-veznice-liberec/o-nas/vykon-vezenstvi/pravidla-prijimani-navstev/>) vyloučeny, odvolací soud se vůbec nezabýval tím, zda a za jakých podmínek by mohl být osobní kontakt nezletilé s otcem realizován. **Zachování osobního kontaktu vězňených rodičů s jejich nezletilými dětmi a rozvoj existujících rodinných vazeb je přitom pravidlem; vyloučení osobního styku je výjimkou, která musí být postavena na přesvědčivých a závažných důvodech.**

41. Styk rodiče s dítětem nadto vedle přímého styku, tedy osobního kontaktu rodiče s dítětem po soudem stanovenou nebo rodiči dohodnutou dobu, zahrnuje rovněž nepřímý styk, který je realizován prostřednictvím nejrůznějších forem komunikace jako je kontakt prostřednictvím dopisů, telefonátů, SMS zpráv, e-mailů nebo jiných forem elektronické komunikace (například prostřednictvím programu Skype nebo sociální sítě Facebook). Navzdory preferenci osobního kontaktu rodiče s dítětem, může být v odůvodněných případech tento přímý styk doplněn (případně výjimečně nahrazen) právě stykem nepřímým, tak aby bylo možné v co možná nejširší míře zabezpečit udržení rodinných vazeb dítěte s rodičem, který je nemá ve své péči. To znamená, že případech, kdy osobní kontakt rodiče s dítětem nebude zcela výjimečně možný vůbec, musí soudy zvažovat všechny možnosti nepřímého styku, které jej mohou nahradit. Bude-li osobní styk možný je v omezené míře (např. z důvodu nemoci nebo právě z důvodu výkonu trestu odnětí svobody či vazby) nebo ojediněle (např. z důvodu velké geografické vzdálenosti), musí soudy zvážit, jakými vhodnými formami komunikace takto omezený osobní kontakt doplnit, aby byly v co největší možné míře zachovány citové vazby mezi odloučenými rodiči a dětmi.

42. Vzhledem k tomu, že obviněný má ve vazbě (s výjimkou vazby koluzní) právo na telefonický kontakt s osobami blízkými (srov. § 13a zákona o výkonu vazby), nabízí se umožnit také tuto formu komunikace stěžovatele s nezletilou. Telefonický kontakt je nejen důvěrnějším způsobem komunikace než pouhá korespondence, nadto jde o způsob komunikace dítěti ve věku pěti let, které neumí číst ani psát, přístupnější. Ústavní soud přitom vyzdvihuje skutečnost, že v případě stěžovatele a jeho dcery je potřeba umožnění telefonického kontaktu o to naléhavější, že spolu hovoří španělsky, tedy jazykem, který matka neovládá. Pokud krajský soud za této situace umožnil stěžovateli a nezletilé pouze písemnou komunikaci, zbavil tak nezletilou možnosti zůstat v kontaktu se španělským jazykem spojeným s bolivijskou kulturou, která tvoří nedílnou součást její identity. Právo na zachování totožnosti je přitom zaručeno každému dítěti Úmluvou o právech dítěte (čl. 8). Soudy jsou proto povinny vzít v řízení v rámci zjišťování nejlepšího zájmu dítěte v úvahu také kulturní a jazykové zázemí

dítěte, které je součástí jeho identity, a dbát na jeho zachování (viz bod 55-57 Obecného komentáře č. 14 Výboru pro práva dítěte k čl. 3 Úmluvy o právech dítěte, 2003, CRC/C/GC/14). Ani přes tyto specifické okolnosti krajský soud telefonickou formu komunikace při rozhodování o styku stěžovatele s nezletilou vůbec nevzal v potaz.

43. Pro úplnost lze uvést, že při stanovení konkrétní formy a rozsahu styku dítěte s vězněným rodiče je na místě vzít v úvahu také povahu trestného činu, pro který je rodič stíhán. Je třeba zohlednit především to, zda trestná činnost nesměřovala vůči členům rodiny odsouzeného nebo dokonce vůči samotným nezletilým dětem (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 22/17, shodně též Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě, 2007, s. 45). I v případě, že trestná činnost směřovala přímo proti nezletilému dítěti obviněného rodiče, je třeba se blíže zabývat také tím, jaký dopad mělo jednání rodiče skutečně na dítě, zda a jakým způsobem ovlivnilo vztah dítěte k tomuto rodiči a zda kontakt s tímto rodičem do budoucna představuje ohrožení pro dítě (není v jeho zájmu). Jednání stěžovatele, které bylo předmětem trestné činnosti, pro kterou byl v době rozhodování krajského soudu trestně stíhán (a pro kterou je nyní již pravomocně odsouzen), je nepochybně třeba jednoznačně odmítnout. Nelze přehlédnout, že stěžovatel nezletilou vytrhl z jejího prostředí a na deset měsíců odloučil od její matky. Zároveň však nelze pominout ani to (jak plyne ze spisového materiálu) že o nezletilou bylo po dobu jejího pobytu v zahraničí se stěžovatelem dobře postaráno a pobývala se svým otcem, ke kterému má kladný vztah, u širší rodiny. Stěžovatel se jednání nedopustil s úmyslem nezletilé ublížit, ale v důsledku frustrace z dlouho trvajícího opatrovnického řízení, velmi omezené možnosti s nezletilou se stýkat a opakovaných zamítnutí jeho žádostí o povolení vycestování s nezletilou do zahraničí. Těmito aspekty se však krajský soud při svém rozhodování vůbec nezabýval. Bude tedy na obecných soudech, aby v dalším řízení veškeré potřebné okolnosti zjistily, vyhodnotily a patřičným způsobem v rozhodování zohlednily.

44. Styk stěžovatele s nezletilou, ať už v přímé nebo nepřímé podobě, má zásadní význam pro emoční pouto mezi nimi a další vývoj vzájemného vztahu. Čím déle nebude jejich vzájemný kontakt vůbec probíhat (či jen velmi omezeně, prostřednictvím korespondence), o to náročnější bude pozdější obnovení tohoto vztahu. Jde také o nezanedbatelný faktor ovlivňující budoucí resocializaci stěžovatele. Navzdory tomu, že přirozenou součástí výkonu trestu odnětí svobody je určité omezení soukromého a rodinného života, je současně ve většině případů možné považovat za zcela opodstatněný také požadavek na to, aby byly zachovány dosavadní kontakty odsouzeného s jeho rodinou. Pokud tedy odvolací soud zcela rezignoval na nalezení vhodného způsobu kontaktu stěžovatele s nezletilou dcerou, který by umožnil zachování rodinných vazeb, a ponechal tak fakticky (vzhledem k nízkému věku nezletilé) jakýkoliv kontakt stěžovatele s nezletilou na vůli matky, která již během řízení vyjádřila svůj odmítavý postoj ke kontaktu stěžovatele s nezletilou, postupoval v rozporu s pozitivním závazkem státu umožnit kontakt a pomoci udržovat kontakt vězněného s jeho rodinou, a dopustil se tak porušení stěžovatelova práva na respektování rodinného života a na péči o děti garantovaného článkem 10 odst. 2 a článkem 32 odst. 4 Listiny a článkem 8 Úmluvy.

C. Náhrada nákladů řízení

45. Pokud jde o námitky otce směřující proti uložené povinnosti k úhradě nákladů řízení, Ústavní soud připomíná, že při posuzování jednotlivých pochybení orgánů veřejné moci přihlíží rovněž k tomu, jak intenzivně zasahují do sféry stěžovatelů. Z toho důvodu obvykle odmítá ústavní stížnosti směřující proti rozhodnutím o částkách, jež jsou svoji povahou bagatelní. Je při tom veden úvahou, že tyto částky již s ohledem na svou výši nejsou schopny představovat porušení základních práv a svobod. Ústavní soud tím zároveň zajišťuje, že se bude moci plně soustředit na plnění své úlohy v rámci ústavního pořádku. Řízení o ústavní stížnosti v případech, kdy se jedná o bagatelní částky, by totiž bezúčelně vytěžovalo kapacity Ústavního soudu na úkor řízení, v nichž skutečně hrozí zásadní porušení základních práv a svobod.

46. Této praxi odpovídá ostatně i zákonná úprava v občanském soudním řádu, která přípustnost opravných prostředků obvykle váže na určitou minimální výši předmětu sporu [srov. ustanovení § 202 odst. 2 či § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu]. Bylo by pak proti logice těchto omezení, pokud by se přezkum rozhodnutí, proti nimž nejsou řádné či mimořádné opravné prostředky s ohledem na bagatelnost předmětu sporu přípustné, pouze přesunul až do roviny ústavního soudnictví. Tento výklad nelze chápat jako denegatio iustitiae, nýbrž jako promítnutí celospolečenského konsensu o bagatelnosti výše uvedených sporů do výkladu základních práv. Podobně k těmto sporům přistupuje ostatně i Evropský soud pro lidská práva [viz čl. 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy; v praxi pak např. rozhodnutí ve věci Kiousi proti Řecku č. 52036/09 ze dne 20. 9. 2011].

47. V nyní projednávané věci uložil soud otci hradit náklady řízení ve výši 2 438 Kč. Ačkoliv samotná výše, od níž lze určitou částku považovat z pohledu ústavněprávního přezkumu za bagatelní, není pevně stanovena, neboť je nutno ji posuzovat s přihlédnutím k okolnostem sporu včetně charakteru a možností účastníků, je zřejmé, že v obdobných případech bude kasační zásah Ústavního soudu připadat do úvahy spíše výjimečně. V projednávané věci - vzhledem k naznačené zdrženlivosti v bagatelních věcech (nadto jde-li o náklady řízení) - Ústavní soud ke kasačnímu zásahu nepřikročil. Ani stěžovatel přitom netvrdí, že by uložením takové povinnosti došlo k zásadnímu zásahu do jeho majetkových práv. Proto Ústavní soud posoudil ústavní stížnost v této části jako zjevně neopodstatněnou.

D. Závěr

48. Z výše uvedených důvodů bylo výrokem II napadeného rozsudku krajského soudu porušeno základní práva stěžovatele na rodinný život a na péči o děti zaručené článkem 10 odst. 2 a článkem 32 odst. 4 Listiny a článkem 8 Úmluvy a dále též jeho základní právo na spravedlivý proces zaručené článkem 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto podané ústavní stížnosti v části, v níž směřuje proti výroku II napadeného rozsudku, vyhověl a zrušil v tomto výroku napadený rozsudek krajského soudu, a to v souladu s ustanovením § 82 odst. 1 a 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ve znění pozdějších předpisů.

49. V části, v níž stěžovatel napadal jiný zásah spočívající v postupu soudů v řízení vedeném pod sp. zn. 0 Nc 304/2012, a v části, v níž namítal nepřiměřenou délku řízení, Ústavní soud ústavní stížnost odmítl pro její nepřipustnost podle § 43 odst. 1 písm. e)

zákona o Ústavním soudu.

50. V části, v níž směřuje proti výroku I napadeného rozsudku krajského soudu, v části, v níž potvrdil výrok VII. rozsudku okresního soudu, Ústavní soud ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 20. prosince 2017

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu